

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

LYNGBY-BOGEN 1964

6. BIND HEFTE 2

LYNGBY-BOGEN

UDGIVET AF

HISTORISK-TOPOGRAFISK SELSKAB

FOR LYNGBY-TAARBÆK

KOMMUNE

6. BIND HEFTE 2

1964

»Den skønneste egn på jorden«

A F O L E V I N D I N G

Overskriften over denne lille skildring er hentet fra et brev, skrevet for to hundrede år siden af en ung hovmester, Otto Friedrich Müller, som ved sine naturhistoriske arbejder gjorde navnet Frederiksdal verdensberømt, eller, lad os sige: *europæisk* berømt, eftersom »verden« jo for vores forfædre hovedsageligst var Europa.

»Die schönste Gegend der Erde«, skrev han, eller: »Strasbourg bliver mig daglig mere ubehagelig, og hvilken plet vil ikke blive det, så ofte jeg tænker på Frederiksdal?«

Müller kom den 5. august 1753 til Frederiksdal for første gang for at optræde hos grevinde Schulin som »kabinetsprædikant«, hvorfor han fortjente »2 Croner er Courant 1 Rigsdaler 2 Mark 8 skilling«, som der lakonisk står i fuldmægtig Hansens regnskabsbog.

Han må have behaget den pietistiske grevinde, for efter flere besøg blev han, i slutningen af september, tre dage på Frederiksdal, hvor det antagelig aftaltes, at han nu skulle forestå den seksårige Frederik Ludvig Schulins opdragelse.

Müller var kommet i paradiset. Fra nu af kunne hans rige ånd, hans umættelige nysgerrighed efter at kende naturen, få frit spillerum.

I tidens løb anlagde han damme til sine forsøg, han og broderen C. F. Müller (sidstnævnte som illustratør) tog fat på »Zoologia Danica«, der, med hans store værk »Flora Danica«, er hans livs åndelige monument.

De steder Müller dagligt så fra slottet, fra sine flittige excursionser i skovene, er i dag vel forandrede, men i det store og hele har fredningen bevaret dem. Her er stadig en særlig stemning,

Ole Vinding

stadig en særpræget naturskønhed, som hverken biler, asfaltsveje, »store årgange«, eller skovsvin har fået ødelagt.

De skove omkring Frederiksdal groer over et stærkt bakket terræn, jeg har fået at vide, at skrænterne ud til Furesø er blandt Danmarks højeste.

Foruden at være romantisk og af gribende naturskønhed er egnen en af de mest »historiske« i Danmark. Den er spækket med minder helt fra oldtiden og den er »guldalderens« sceniske arrangement sammen med »Dyrehaven«. Her fandtes digternes højborg på »Sophienholm«, der ejedes af den rige Constantin Brun og hans eksalterede, poetiske frue, Frederikke. Der er skrevet så meget om hans jordbundethed og hendes himmelflugt, om datteren Ida's gratiøse mimiske kunst, at kun et par detaillier skal nævnes.

Hjemmet, der nu, takket være Lyngby-Taarbæks borgmester Fenneberg og kommunalbestyrelses initiativ, er ved at vågne af lang dvale, så sådan ud, da Frederikke levede: »I et med draperier, antiker og moderne kunstværker smykket kabinets halv-mørke gav Frederikke, hvilende på en sofa, audiens for de besøgende, der stadig for at forstås måtte skrige hende i ørene. I de tilstødende værelser drev børn og gæster, hvorpå der aldrig var mangel, deres væsen. Brun selv, led og ked af det hele, gik frem og tilbage, og en undersætsig, trivelig søster, i enhver henseende en modsætning til hendes svigerinde, morede ligeså meget ved sit gode humør og sine morsomme indfald, som hun forstod at vinde bifald ved at servere gode forfriskninger, hvoraf digtere og musasønner, sykofanter og diplomater, kort sagt en stor mængde lediggængere, med ublandet fornøjelse tog til sig.«

Frederikke begyndte at miste hørelsen under den hårde vinter 1788-89, da var hun treogtyve, og da hun passerede de fyrrer kunne Weyse dementere hendes påstand om, at Gud havde været så nådig at lade hende beholde øre for musik, for den, trods sin

hjertesorg over frøken Tutein (der i lange tider har fået eftertiden til at betragte ham som kun en tåreperse), kåde komponist satte sig til klaveret og bevægede blot fingrene uden at lade en tone høre, hvortil Frederikke stønnede: »Hören Sie doch auf, Weyse! Es ist zu göttlich!«

Det var også Weyse, som fandt ud af at akkompagnere Ida til hendes gratiøse attituder ved at spille Naumanns opera »Orfeus og Eurydike«, hvorved lille Ida straks, som Orfeus, gav sig til at lede efter den forsvundne Eurydike. Og så vidt kom det med hendes kunst, at selveste Goethe i Weimar løftede hende op på en udstoppet »afrikansk tiger« (d.v.s. en løve) i sit naturhistoriske kabinet og draperede hende som Ariadne.

Og Thorvaldsen spillede på guitar for hende i sit atelier i Rom medens hun forvandlede sig til antik statue.

Det er længe siden, men det gamle hjem levede videre, i lang tid, som hyggeligt midtpunkt for familien Aller (»Familie-Jour-

Ole Vinding

nalen«) og nu, i en ny fase, hvor det tænkes at skulle være museum og samlingssted for musik- og kunstinteresserede mennesker. Det er som en apotheose for det gamle, store hus, der ellers, i vores tid, hvor store huse forsvinder, akkurat som kæmpeøglerne i fortiden, fordi deres muligheder forsvinder, kunne være gået en krank skæbne i møde.

På lignende måde er det gået »genboen«, Marienborg, som blev bygget af søhelten Olfert Fischers forældre og som kgl. bygningsinspektør Peter Koch nu har gennemrestaureret og ført tilbage til sin epokes (midten af det attende århundrede) rene, nøjsomme stil.

Ved disse to kulturhistoriske landvindinger er »Frederiksdalsvej« fra sognegrænsen på Nybro og til skillevejen Virum-Sorgenfri oppe ved Frederiksdals Park nu, som på Frederikkes tid, hvad ejendommenes antal angår. Fra Nybro ligger på vejens højre side (retning mod Frederiksdal) en gul villa, derefter Marienborg og mere end en kilometer længere borte, Jægerhuset, og efter det slusehuset midt i et »motiv«, der kunne være malet af Cezanne eller Sisley. På vejens sydside ligger Tusculum, en smuk hvid villa, derefter det »potsdamske« Søro, derefter Christianelyst (ren, skær »guldalder«) og, endelig, Sophienholm.

Desværre svarer trafikken slet ikke til den sparsomme beboelse og i betragtning af, at dette er en af de skønneste vejstrækninger i hele landet, kunne man nok ønske, at den kun fungerede som »skønhedsvej« og ikke, som det er tilfældet, som genvej for selv de tungest gungrende lastvogne, der har ærinde til Virum, Holte o.s.v.

Den døde Frederikke ville blive kørt ned med sit æsel, hvis hun i dag forsøgte at gøre idyllen »italiensk«, som hun plejede medens hun levede.

Egnen trives bedst udenfor alt dagligdags jag, man trænger kun ind i dens væsen ved selv at være i ro. Det er en egn, som aldrig har skattet mere end absolut nødvendigt til hverdagens bekym-

ringer: Fyrstelig fra Frederik den Tredjes tid, da han opførte det ældste Frederiksdal blev det i Holbergs tid allerede, et meget yndet og slet ikke fyrsteligt udflugtssted, hvad den knarvorne baron lader os vide i anden akts tredje scene af »Mascarade«, hvor Henrik siger: »At reise til Gyldenlund eller Fredrichsdal om sommeren holdes for en meget noble tidsfordriv; men hvad der bestilles iblandt, veed min broer perfect, som er leiekudsk.« – Det muntre element har altså, som i dag, kunnet trives side om side med det »fyrstelige«, men om jag, om at skyde genvej, var der aldrig tale, og det kan vi endnu vide hos Bergsøe, som netop lader sine unge naturvenner køre ad denne vej.

I »oplysningstiden« blev denne egn altså kendt videnskabeligt af den lærde Müller, og sentimentalt af grevinde Sophie Hedevig Schulin (svigerdatter til den førnævnte) som elskede dens natur så højt, at hun ønskede: »O! Gid man vilde unde mig et lidet stæd under åben himmel, enten i en liden bakke i Spurreskiul, ifald den endnu tilhører min Sigismund ved min død . . .« og siden præciserer hun og vil »nedsættes« »i et simpelt af huggene kampe steen sammenføyet rum med stene over med cement fast sammenføyet og lukket; og begravet paa Frederiksdal paa den bevidste høy; dog saaledes at intet tegn paa begravelsen, eller monument synes over jorden.« – Og hendes ønske blev opfyldt, tillige blev hendes søster, hvem hun i levende live havde »tilegnet« Lovises kilde ved stien i Mølleådalen, siden begravet hos hende. Højen findes mellem store bøge nordøst for kilden, en sten bærer nogle tegn, der, hvis man følger med fingeren, ligner to fisk og en krone. – Otto Friedrich Müller, med al sin lærdom og berømmelse, ville netop, at den dejlige natur skulle blive til glæde for mange, som den altid havde været en glæde for »hans grevinde«.

Man ser af dette indskud, at der ikke på denne egn har rådet nogen hård eller uvenlig ånd, men at gæstfrihed, lykke over

Ole Vinding

skønhed har været som det naturligste ekko fra dens gratie og harmoni.

Man fortaber sig i denne skønhed, i disse skove med deres bakker og slugter, med deres overraskende belysninger, deres skønne vækster, de høje bøge, fyrretræerne, granerne, de sitrende birke og de stille skovsøer.

Indfaldsporten til dem er en lille, gammel vej, der blev tegnet af Lundbye til Kaalunds digte, den drejer af lige ved slusen og fører hurtigt ud til de høje skrænter på Furesø's sydlige bred.

Lige overfor skrænterne ses det yndige »Næsseslot«, i vores tid hvilehjem, oprindelig bygget som en lang gård af dronning Sofie Amalie, der ikke ville stå tilbage for Frederik den Tredie, gemalen, som byggede Frederiksdal. Af gården opstod slottet, og den rige købmand de Coninck var bygherren. Han overstrøede sit område med mindestøtter, som det var hans tids skik (Rousseau havde bragt naturen og natursværmeriet »på mode«), tillige indforskrev han fra sine oversøiske forbindelser antiloper, og scenariet kunne nu minde drømmerne om Bernadin de Saint-Pierre's »uødelige« Paul og Virginie. I Trap for 1872 siges, at en af de Conincks mindestøtter bar et lille vers skrevet af den landflygtige hertug af Orléans, den senere »borgerkonge« Louis-Philippe. Men den ellers veloplyste Trap, synes her at være rendt med en halv vind. Hertugen førte i 1795, da han var de Conincks gæst, den landflygtiges rastløse rejseliv, hele tiden skyggede den nådeløse »guillotine« over hans skæbne. Han var gæst hos de Coninck i dennes vinterhjem i Bredgade, men næppe havde han sat sig til middagsbordet, før grev Bernstorff lod melde, at »borger Grouvelle«, som var den franske republikks gesandt, forlangte at gæsten omgående forlod landet. Fristen blev sat til fireogtyve timer, men endnu samme nat rejste den fredløse til Norge.

I 1919, da Svend Fleuron udgav andet oplag af sin fører i »Skovene om Fursøen« og tog livet af Traps historie, fandtes

Fünfeben v. Fiedelndenthal

Nov. 1964
Ammurlytb

Ole Vinding

stenen, den bar intet vers, men billedet af en hat, en pilgrimsstav og en rosenkrans. Findes den endnu? –

Musvågen skriger sit melankolske skrig over trætoppene og mellem stammerne skratter skovskaderne. På klare morgener i det tidlige forår mærkes brisen ude fra Sundet, salt, jodduftende, let kendelig fra alle andre dufte, skønt den har strøget et langt stykke over skove, marker og sletter. Drømmende, efter Rousseau's forskrift, ser vi, symbolsk, denne brise fra havet, som et smykke, et safirdiadem om Lyngby-egnens poetiske, rene pande.

»Die schönste Gegend der Erde.«

– Ja, i dag, som altid før.

Vilhelm Marstrand

Vilhelm Marstrand og Kongens Lyngby

A F J. A. C. R A S T R U P

Vilhelm Marstrand fødtes den 4. oktober 1884 i København som søn af fabrikant Poul Marstrand og hustru Thyra f. Burmeister. Hans farfar var maleren Vilhelm Marstrand. Hans morfar var officeren Paril Burmeister, forfatter af lærebog i ballistik. Marstrand blev i 1914 gift med tandlæge Mette Marstrand, datter af driftsbestyrelse Carl Fauerholt og hustru Irene f. Ravn. Vilhelm Marstrand blev student fra Vester Borgerdydskole 1901 og cand. polyt i 1907.

Marstrand blev assisterende ingeniør hos professor A. Lütken og udførte for denne udstikning og projektering af Langelandsbanen.

Fra 1909 til 1913 assisterede han driftsdirektør (senere etatsråd) Fritz Kier og civilingeniør (senere minister) J. P. Stensballe med anlægget af den nordvestfynske jernbane fra Odense over Brendrup til Middelfart og Bogense. Han ledede her udstikningen af den 60 km lange banelinie og derefter udarbejdelsen af det endelige projekt og deltog med stor interesse og dygtighed i kommissions- og vandsynsforretningerne. Senere assisterede Marstrand ved anlæg af ca. 70 km roebane til Assens sukkerfabrik og virkede desuden som kontrolingeniør ved selve anlægget af Odense-Brendrup banelinien. I den sidste tid hos Stensballe hjalp han denne med udarbejdelse af et projekt til en elektrisk bane fra Århus til Randers. Da civilingeniør Møller-Holst blev projekterende ingeniør for en sådan bane, tog Marstrand ansættelse hos denne og hjalp til ved udstikningen og projekteringen i 1913-14.

Efter overstået militærtjeneste i 1916 udarbejdede Marstrand sammen med etatsråd Hammerich planer til ordningen af bane-gårdsforholdene i Århus, hvilke planers hovedtanker gennemførtes ved lovene af 17. april 1916 og 2. april 1918, efter et forudgående stort arbejde fra Marstrand for at omvende tingets medlemmer for planen.

Allerede i 1915 var Marstrand dog begyndt på en egen rådgivende ingeniørforetning, som han opretholdt til 1937. Arbejdsområdet for denne ingeniørvirksomhed var tarifiering, driftsorganisation, jernbaneanlæg, ingeniørarkitektur og byplaner.

Marstrands arbejde som rådgivende ingeniør viste stor forudseenhed. På et tidligt tidspunkt kom han ind på byplanarbejde, som den gang ikke var højt udviklet her i Danmark. Han havde øjnene åbne for at fremtidens færdsel burde reguleres, ikke alene indenfor byerne men også udenom byerne. Han forudså, at der måtte skaffes parkeringspladser, – mange parkeringspladser – til fremtidens biler, selv om bilernes antal den gang var ganske ringe.

Han var allerede dengang klar over, at man måtte hindre, at byerne bredte sig som pandekager ud over det omgivende land og voksede sammen med forstadskommunerne. Jeg husker selv engang vistnok i 1920, da vi fulgtes i toget fra København til Kongens Lyngby, at han slog til lyd for, at jeg måtte søge at hindre, at de dejlige grønne arealer mellem Gentofte og Kongens Lyngby blev udparcellerede og bebyggede. Han var i virkeligheden allerede da inde på den idé, at byerne rundt om storstaden kun burde vokse til 10-15.000 indbyggere pr. stk. og burde adskilles fra hinanden ved brede grønne bæltter og indrettes til et selvstændigt byliv rundt om trafikcentret (jernbanestationen) en idé, der først tyve år senere blev godtaget af offentligheden, og derfor ikke helt har kunnet gennemføres i Lyngby-Taarbæk kommune.

Marstrand yndede at kalde sig ingeniørarkitekt. Han gav sig i

en vis periode meget af med arkitektarbejder, og han havde store evner også indenfor dette område.

I det hele taget spændte hans kundskaber og viden sig meget vidt og meget hyppigt over emner, der ikke er rent ingeniørmæssige.

Således kan nævnes, at han, efter anmodning fra Ivar Jantzen, der skulle finde principper for beregning af minimale bogtrykpriser og som foreslog »break even point« ved tre fjerdedele af anlægets kapacitet som beregningsgrundlag, hjalp denne med at foretage de nødvendige undersøgelser om, hvorledes et sådant system ville virke på de mange forskellige virksomheder og tekniske anlæg indenfor branchen. Marstrand gik ind i arbejdet med sædvanlig energi og forståelse og hans arbejde resulterede i hans skrifter af 1918 og 1921 (Beregning af Bogtrykpriser).

Det er muligt, at det er under dette arbejde Marstrand fik sin store interesse for god typografi, hvilken interesse gav sig udtryk i de skrifter han udgav og som i 1935 indbragte ham »Prix d'honneur« i Bruxelles.

Den interesse kom også Kongens Lyngby til gode bl.a. ved, at han fik os til at ændre Lyngbybøgernes tidligere typografi til den meget smukke, der blev anvendt i Marstrands Lyngby-Bog 1941.

Til samme Lyngby-Bog tegnede Marstrand selv det meget smukke helbind, der ses i foto på planche 2.

En anden interesse, Marstrand havde eller fik under sin rådgivende ingeniørvirksomhed, var folkebadesagen og måske særligt propagandaen for den finske badstue og svømmebadet. Han blev medstifter af og sekretær i den i 1937 stiftede »Dansk forening for folkebade« og fremskaffede en række udmærkede planer til typer for mindre badeanstalter.

Vilhelm Marstrands kolleger indenfor de rådgivende ingeniører satte ham og hans virke meget højt og valgte ham til formand for »Foreningen af rådgivende Ingeniører« (1919-1932).

J. A. C. Rastrup

I 1937 fik Vilhelm Marstrand det ærefulde tilbud om at blive sekretær for det nyoprettede »Akademi for de tekniske Videnskaber« (ATV) og modtog tilbudet og indehavde stillingen til 1954, hvilket år han fyldte 70. Han blev da indvalgt i Akademiets 8. gruppe, hvilken æresbevisning glædede ham meget. Ridder af Dannebrog var han allerede blevet i 1929.

Ved siden af at passe sin rådgivende ingeniørvirksomhed fik Vilhelm Marstrand tid til mangfoldigt andet.

I årene 1922 til 1937 var han således eneredaktør af »Ingeniøren« – den danske civilingeniørforenings blad – og var en god og interesseret redaktør. Han behandlede mange sager overlegent godt og det både som tekniker, historiker og æstetiker. Som eksempel herpå kan nævnes hans forhåndstale (Ing. 1927 s 293-301) og hans beretning (Ing. 1927 s 578-583) om Dansk Ingeniørforenings Islandstur i juni 1927. I denne tur deltog 30 af foreningens medlemmer med formanden Holger Neergaard i spidsen og Marstrand som referent og hans historiske førortale var af stor betydning for os som deltog i turen og de udmærkede referater var til stor glæde for alle, der læste dem, og vi kunne ikke til eftertiden uden Marstrand have bevaret minderne om den skønne tur og om det 14 dages behagelige samvær med vore islandske kolleger, der fulgte os på vore rejser rundt i Island på båd, pr. vogn eller pr. hest.

Vilhelm Marstrand var også redaktør (1928) af »Teknikens Vidunderland« og interesserede sig som før nævnt særdeles meget for byplanarbejdet og for Københavns forskønnelse. Han var medlem af bestyrelsen for »Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse«, medlem af »Dansk Byplanlaboratoriums bestyrelse« og dennes arbejdsudvalg, medlem af reguleringskommissionen for de bomberamte byer på Bornholm og af reguleringskommissionen for København og har skrevet om byplanlægning før og nu i »Danske byers vækst og virke« (1945), ligesom han med iver og oplagthed

deltog i debatterne på byplanmøder og altid satte liv i diskussionerne.

Som årene gik blev det dog mere og mere ældre byers tilblivelse og byplaner han studerede, og på dette område viste han ganske særprægede evner.

I årene under den anden verdenskrig udsendte han småskrifter om Korsør, Skelskør, Varde, Tønder og Ringkøbing, hvori han i korte rids kastede lys over de gamle bydannelsers ældste historie.

Men allerede før den tid havde han skrevet og fået udgivet to værker der vakte megen opmærksomhed og blev meget beundrede (men også noget kritiserede fra visse faghistorikeres side).

Den første bog var »Arsenalet i Piræus og Oldtidens Bygge-regler« (1922), den anden »Aabenraa« (1933).

Disse to ganske fortrinlige værker var sikkert medvirkende til, at Vilhelm Marstrand under protest fra faghistorikernes side fik lov til at konkurrere om et professorat i historie ved Københavns Universitet (1936).

De tre forelæsninger, Marstrand holdt ved denne konkurrence »Metoder for genealogisk forskning«, »De angelsaxiske Kongestamtræer« og »Laboratorieundervisning«, blev trykt i »Personalhistorisk Tidsskrift« i 1938. Marstrand fik megen anerkendelse bl.a. fra censorerne for disse forelæsninger.

Allerede på dette tidspunkt var Vilhelm Marstrand langt inde i arbejder på genealogiens og personalhistoriens områder. Han var i årene 1921-28 formand for Samfundet for dansk-norsk Genealogi og Personalhistorie, og allerede da han var ansat hos J. P. Stensballe ved anlægget af Odense-Brøndby jernbane, var han meget optaget af studier på disse områder. Jeg citerer Stensballes bemærkning herom i »Ingeniøren« 1955 side 672 »På denne tid var han (V. Marstrand) jo mere sin egen herre, og det kunne hænde, at han var vanskelig for mig at få fat på mandag morgen, ikke fordi han holdt »blå mandag« i ordenes almindelige betydning, men

fordi han kom i vane med at bruge søndagene til at undersøge de fynske kirkegårdes gravskrifter og inskriptioner, og så kunne det ske, at han ikke nåede at blive færdig med en kirkegård om søndagen, men måtte fortsætte en del af mandagen med.«

Ja, Marstrand var altid optaget af et eller andet, der måtte og skulle gives videre. Endog på hans sidste sygeleje kunne man træffe ham omgivet af bøger og papirer og meget interesseret i ældgamle tidsregninger eller i kongerækken før Gorm den Gamle, belyst ved tydning af gamle runer (Ivar Jantzen i *Ingeniøren* 1955).

Vilhelm Marstrand havde en omfattende og dybtgående viden på alle de områder han interesserede sig for, og det var mange, og flere af dem lå udenfor hans uddannelsesområde. Han forfægtede sine meninger og antagelser i skrifter, ved diskussioner og ved andre lejligheder og som Ivar Jantzen skrev i 1955 »var alt dette et udtryk for Marstrands omfattende viden, evner og interesser og det er klart, at hans resultater ikke altid passede specialisterne i de forskellige fag. Men hver holdt på sit og så kunne man være lige gode venner for det. Fordybelsen i problemerne var det vigtigste. Man gik aldrig fra Marstrand uden at have lært noget nyt og uden at føle sig meget lille overfor en sådan indsigt og arbejdslyst og arbejdsevne. Selv morede han sig dejligt ved arbejdet, og hvad kan man mere nå? Han var fuldkommen uegennyttig og altid parat til at hjælpe og opmuntre andre.«

Marstrand fortsatte med sine indlæg i døgnets stridigheder til det sidste. Så sent som i 1954 skrev han således et stort og vægtigt indlæg: »Ny Storebæltsoverfart« i »*Ingeniøren* (s. 312-318).

Af historiske skrifter, som Marstrand skrev og som jeg ikke foran har omtalt, skal jeg her nævne: »Historiske Meddelelser om København« (2 R III 1928), »Herredsinddelingen i Danmark« (*Tidsskrift for Opmaalings- og Matrikulsvæsen* 1937), fire diskussionsindlæg sst 1938 af dr. phil. Gudmund Schütte og Vilhelm Marstrand, »To-

pografi og Videnskab« (Historisk Tidsskrift 11 R I 1944) (en diskussion mellem dr. phil. Eiler Nystrøm og Marstrand om forskellige navnes oprindelse m.m.), »Skælskør Vartegn« (Aarvog for Historisk Samfund for Sorø Amt 1940) og »Indskriften fra Løvel Bro« (Fra Viborg Amt 1941), »Nysted« (Lolland-Falsters historiske Samfunds Aarvog 6 R III 1951), »Asmildstenen« (Viborg Stiftstidende 17., 19. og 20. februar 1951) og »Kolding« (Vejle Amts Aarvog 1951).

Af rent genealogisk art bør nævnes Marstrands bog af (1951) »Poul Frederik Marstrand«, der handlede om Vilhelm Marstrands far, men også har en mængde genealogisk stof om slægten Marstrand lige fra dens oprindelse i byen Marstrand og videre på dens vandring i Norge og Malmø til det nuværende lille Danmark. Det er en bog, der med hyldet til andre, vidner om forfatterens kærlige sind og åndelige udvikling.

Da det giver en god karakteristik af Vilhelm Marstrand, vil jeg her bringe et citat fra denne bog.

»I Aage Marcus bog 'Den blå drage' findes en oversættelse af en gammel kinesisk lignelse optegnet af en af Chuang Tse's elever.

Chuang Tse og *Hui Shih* gik en dag på broen over Haofloden. Mellem dem fandt følgende samtale sted:

Chuang: 'Se hvor forellerne har travlt. De er glade i dag.'

Hui: 'Du er jo ingen forel, hvor kan du så vide, om de er glade?'

Chuang: 'Du er jo ikke mig, hvor kan du så vide, om jeg ikke ved, at forellerne er glade i dag?'

Hui: 'Ganske vist er jeg ikke dig, så med sikkerhed kan jeg ikke vide det, men du er nu afgjort ingen fisk, og derfor kan du heller ikke kende til fiskenes glæde.'

Chuang: 'Lad os vende tilbage til, hvor vi begyndte. Du sagde: Hvor kan du vide om fiskene er glade? I virkeligheden var du helt klar over, at jeg vidste det – jeg slutter det simpelt hen af den glæde, vi selv har af at gå her.'«

Vilhelm Marstrand flyttede til Kongens Lyngby i 1914 samme år, som han blev gift i Lyngby Kirke med Mette Marstrand, der havde boet i Kongens Lyngby siden 1912.

1917 købte Marstrand ejendommen Jernbanevej 41, der lå på Lyngby gamle skolejord ved Jernbanepladsens sydlige ende på en lille bakke med udsigt over Jernbanepladsen, Jernbanevej, jernbanestationen og Frk. Feyerschous Vænge, hvor nu rådhuset ligger.

Efter at have boet her i tyve år tilbyggede Marstrand efter egen tegning en meget stor udvidelse ud mod Jernbanepladsen. Familien Marstrand boede her lige til Marstrands død i 1955, men derefter solgtes ejendommen til Lyngby-Taarbæk kommune, der samtidig erhvervede alle de omkringliggende ejendomme.

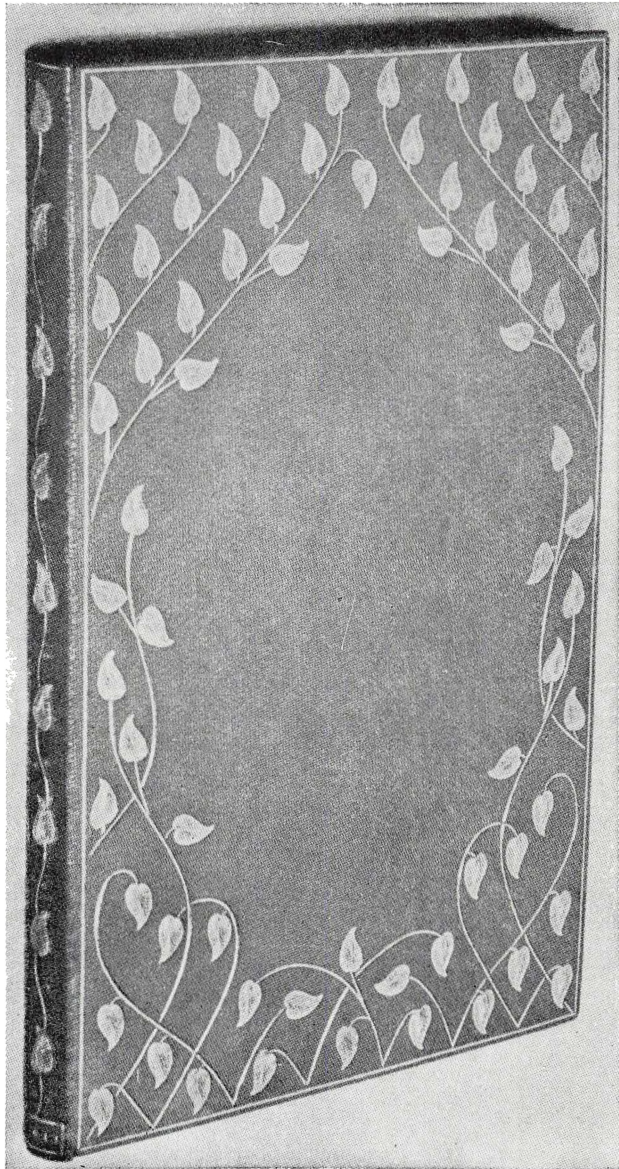
I 1957 fjernede kommunen disse ejendomme for at kunne udføre omlægningen og udvidelsen af Jernbanepladsen i forbindelse med anlægget af omfartsvejen.

Marstrand boede således mere end 40 år i Kongens Lyngby og han blev hurtigt »Lyngbyer« og interesserede sig særdeles meget for kommunen og dennes historie og udvikling.

Det er karakteristisk for ham, hvad han skrev i de sidste linier i sin bog »Kongens Lyngby«:

»Lyngby er et yndigt sted på jorden, hvor usædvanlig meget af det, som i livet er værd at nyde, er samlet. Det vil man fortsat kunne værdsætte, blot man aldrig glemmer, at det forpligter os til at overlevere den arv, som vi har modtaget, endnu smukkere, endnu værdifuldere til de slægter, som følger efter os, så de uskadt kan række arven videre.«

Det er naturligt, at Marstrand i sin »Lyngbytid« på mange måder kom med i arbejdet i byens foreninger, først og fremmest i vor Historisk-topografiske Forening. Også borgerrådet havde bud efter ham. Han var således vandsynsmand (nu kaldet landvæsensnævnsmedlem), og han var formand for grundlisteudvalget. Hans børn Jørgen (nu dr. techn.) Drude (g.m.dr. tech. P.Brüel) og Agnete

Helbind til kongens eksemplar af Lyngbybogen 1941 tegnet af Vilhelm Marstrand.

Jernbanevej nr. 41 fot. 1955.

(g.m. kunstneren Erik Otto) gik naturligvis i Lyngby Statsskole og derfor var Marstrand en tid medlem af dennes forældreråd.

Jeg har tidligere omtalt den indirekte indflydelse Marstrand fik på byplanlægningen af vor kommune. Gennem alle Marstrands lyngbyår havde jeg selv og også afdelingsingeniør Rømhild lejlighed til ved utallige sammenkomster og diskussioner at lære af Marstrand om byplanlægning.

Marstrands største indsats for vor kommune var dog hans bog (1941) »Kongens Lyngby. Landsbybebyggelsens opstaaen og udvikling«. Det var efter, at jeg havde læst Marstrands fortræffelige bog: (1933) »Aabenraa. c. 1028-1523.«, at jeg spurgte Marstrand, om han ikke kunne tænke sig at skrive en lignende bog om Kongens Lyngby til vor historisk-topografiske forening, og den tanke blev han straks meget begejstret for og gik med sædvanlig energi ind i arbejdet.

Marstrands første del af bogen omhandlede »Naturgivne forudsætninger« og »Menneskets udbredelse« og herunder en indgående beskrivelse af Danernes sandsynlige stamfædre i de sydvest asiatiske lande. Bogen ville dog derved blive så stor og dyr, at det blev nødvendigt at skære en meget stor del af manuskriptet bort, da vi ikke kunne skaffe midler til at udsende så stor en bog. Den bortskårne del var væsentligt afsnittet om »Land og folk i de asiatiske lande i og omkring Mesopotamien i oldtiden.«

Den færdige bog, der udsendtes i 1941, blev derved kun på 128 sider, med seks bilagskort på hvilke Marstrand har indtegnet de gamle veje og de gamle stednavne (1) år 2500 BC 2) år 350 BC 3) år 1200 AD 4) år 1700 AD.) samt i større målestok 2 af Geodætisk Instituts kort, hvorpå Marstrand ligeledes har indtegnet veje og indskrevet stednavne 5) år ca. 250 BC 6) år ca. 1200 AD.

I bogen er der også en særdeles interessant »Tidstavle« for tiden lige op til 1941 AD og seks sider henvisninger til kilder og særlige oplysninger.

Marstrand har fundet at Lyngbys ældste navn er Lugna eller Lugn og mener at dette navn ved Danernes erobring af landet ca. 300 AD blev til Lugnaby hvilket navn i tidens løb blev forvansket til Lugnby, Lunby, Lundby, Liungby for til sidst at ende ved »Lyngby«. Gammel danske lughn betyder »stille, rolig, mild« og er det samme som moderne dansk »lun« og svensk »lugn« = rolig (jfr. Inge Wohler. Lyngby-Bogen 1963 side 105). Byen (og sognet) blev meget tidligt (Marstrand mener omkring 500 AD) betegnet som »Kongens« fordi jorderne fra gammel tid var »kongelej« senere »krongods«. Første gang, man har fundet navnet Koning Lywnghby i arkiverne er 1370 AD.

Lugnby's udflytterby Lugnatofte beholdt sit oprindelige navn noget længere end selve hovedbyen og endte med sit nuværende navn Lundtofte.

På mangfoldige andre områder gav Marstrand i sin Lyngby-bog meget værdifulde oplysninger og rekonstruktioner af stednavne, vejføringer, kystlinier og bebyggelsesforhold i den allerældste tid og ind i den såkaldte historiske tid.

Af enkelte fagfolk på det historiske område, særligt dr. phil. Eiler Nystrøm, blev Vilhelm Marstrand skarpt kritiseret særlig fordi han »ynder at operere med alt det, man slet intet ved om, og i mange tilfælde heller ikke i følge sagens natur, kan få noget at vide om.« (Citat af Nystrøm).

I Historisk Tidsskrift for 1944 er optaget en imødegåelse af en i samme tidsskrift af dr. Nystrøm gengivet artikel.

Af Vilhelm Marstrands imødegåelse vil jeg gerne citere:

»Dr. Nystrøm antyder, at det meste i min bog er fantasier bygget over spinkle kendsgerninger. Det siges ikke direkte, men han vil gerne have, at man skal tro det. Og så er sandheden den, at jeg er yderst varsom med at drage slutninger. Det væsentlige er, at jeg fremlægger tidsbestemte kendsgerninger, arkæologiske, sproglige og biologiske, og måske fra endnu flere områder, udfra

ønsket om fra disse kendsgerninger at belyse de forhold, som samtidig kan regnes at have gjort sig gældende i Lyngby.«

Af dr. Nystrøms konkrete kritik af Marstrands Lyngby er der iøvrigt kun et par enkelte punkter, hvor dr. Nystrøm efter min ringe mening havde ret; – hvilket også blev indrømmet af Marstrand. Det for Kongens Lyngby væsentligste var spørgsmålet om, hvorvidt den gamle vej fra Lyngby over Hjortholm til Farum-passet har gået langs borgens nordside eller langs dens sydside, hvilket sidste må være det rigtige.

Marstrands Lyngbybog blev meget hurtigt udsolgt og det er meget vanskeligt at opdrive et eksemplar antikvarisk.

Der har siden været mange henvendelser til os om at få et eksemplar af bogen og forslag om at lade den optrykke.

Som afslutning på disse mindeord over Vilhelm Marstrand vil jeg tillade mig in extenso at citere Piet Heins »Minderune« i »Politiken« 1955.

»Det er dog en vanvittig fornemmelse, at Vilhelm Marstrand er død.

Få mennesker var så levende, og ingen, jeg har kendt, var så uforbeholdent ødsel med energi overfor andre. Andre mennesker og andre sager.

For offentligheden står han vel som rådgivende ingeniør, gennem mange år redaktør af »Ingeniøren« og derefter i en årrække sekretær i »Akademiet for de tekniske Videnskaber«, og ved siden af det ekspert i arkitektur og amatør i historie, genealogi og runologi, en meget skrivende mand, som kastede sig ind i de forskellige sager: Finesser ved Sønderjyllands tilbagegivelse, Øresunds renselse, badesagen, Knippelsbros højde o.s.v. og som gik med langt hår og signerede sig med det lille ivrige firbenede monogram af et i siksak sammenslynget W og M.

Og det må man ikke. Man må ikke spænde over forskellige emner, og man må ikke være original.

Vilhelm Marstrands originalitet var ægte og umiddelbar. Han var det mindst kokette og det mest uskyldige menneske, man kunne møde. Og mangesidigheden i hans virksomhed var et selvfølgelig resultat af hans originalitet: hans *oprindelighed*, følingen med emnets enhed bag alle inddelinger, og af hans fantasi og overmenneskelige vitalitet.

Han kunne tale enhver under bordet. Ja, mere. Han kunne tale videre, til man vågnede til liv igen og emnet lyste for en.

Han var sønnesøn af maleren Vilhelm Marstrand, og da en mindre taktfuld person engang i et selskab bemærkede, at hans familie kulminerede for to generationer siden, replicerede Vilhelm Marstrand, den yngre, med sin fuldkommen afslappede mangel på evne til at tage noget personligt: Så må den s'gu kulminere om igen.

Ingeniør-*arkitekt* kaldte han sig i erkendelse af det videre samlende i ingeniørvirksomheden, sådan som han ville have den opfattet.

Det var også hans naturvidenskabelige og tekniske kyndighed, som var ledetråden i hans genealogiske og historiske arbejde – som han nedfældede i utallige artikler og bøger og i de to værker 'Arsenalet i Piræus' og 'Aabenraa', som nu bør genopdages.

Var hans historiske arbejder vild fantasi? spurgte man sig somme tider.

Det typiske ved spørgsmålet er, at man ser så strengt på hans arbejder, fordi de var uortodokse, kætterske. De var båret af en vældig og vidtspændende viden og en enorm arbejdsindsats og også af en uhyre kombinationsevne og fantasi. Og fantasi er jo bare en vigtig ingrediens i virkelighedssans.

Selv om man er meget kritisk og gætter på at f.eks. 75 pct. af hans historiske resultater ikke vil stå sig, så bliver der dog en anseelig del af værdifuldt nyt materiale tilbage.

Hvor mange procent er virkelighed af det, som erhvervseksperter sidder og strikker sammen med ryggen trygt mod en kompakt faglike og det ene øje på deres position?

Vilhelm Marstrand og Kongens Lyngby

Hvorfor dømme Vilhelm Marstrands arbejde principielt anderledes, fordi også resten hos ham var originalt og morsomt og fuldt af liv.

Han slog bro mellem store områder af menneskelig viden og virksomhed. Og så kan man kalde ham *polyhistor* – han repræsenterede den sjældne *menneskelige* vidde i udsynet i en tid, hvor mennesket alt for meget er fortrængt af specialister.

Han var en af de vidt-vågne – *the wide-awakes* – som Olaf Stapledon taler om i sin profetiske roman 'Odd John'. Og generøst uafhængig af hvordan verden vurderede ham.

Så fri for strategi og så fuldkommen uselvisk, som kun den har råd til, der har udtømmelige fond af kraft og menneskevarme at give af.

Meget, meget få mennesker *gav* som Vilhelm Marstrand.«

Fra det gamle Kongens Lyngby sogn

A F V A L D. M Ø L L E R

Økonomisk set var det ganske godt at være præst eller degn i Lyngby for et par hundrede år siden. Men for skoleholderen var det skralt. 1731 var student Lars Juel bleven ansat ved Lyngby Skole, og kan man dømme efter hans klagesuk til bispem, var der smalhans i hjemmet.

Den 5. februar 1746 skriver Juel: Årene bliver mange og tiden kedsommelig af årsag, at alting nu igen bliver dyrt, så vi ved skolen ikke kan subsistere. Nu bønfalder ikke alene jeg, hustru, men fornemmelig mine 5 små børn, at Gud i Jesu navn ved Hans højædle Højærværdighed ville se mig promoveret. Nu siges, at Birkerød degne-embede skulle være vakant.

I november samme år fortsætter han: Jeg tager mig endnu den store frihed at søge D.H. om noget brød til mig, hustru og de 5 små, som Gud har betroet mig; thi når jeg ihukommer min fattige og møjsommelige skolegang, så og min nu 15 års tjeneste, da nødes jeg til at skrive, men håber det ikke optages ilde. Jeg kan ikke sulte, og det skikker sig ikke, at jeg lader mine børn betle, det er imod vor allernådigste konges højpriselige anstalter. Jeg kan heller ikke tænke det at være frugten af studeringer. Nej, ingenlunde! D.H. må da endelig se til min trang, såsom jeg i mange år har fortrøstet mig og levet i håbet om employ – nu kan jeg ej længer holde det ud, thi min formue har jeg sat til, så der er ikkun lidet tilbage. Mon jeg kan søge kongen om noget tillæg, så jeg skikkelig kan forsørge og opdrage mine umyndige og små, som daglig, ja ofte om dagen råber: Fader, moder, vi er hungrige og fattes klæder og sko, vi fryser!

Fra det gamle Kongens Lyngby sogn

Det lød jo meget hjertegribende og førte da også til, at skoleholderen blev forflyttet til en bedre græsgang.

Den 16. august 1779 skrev Lyngbypræsten Jørgen Borch til bisp: I de 10 år, jeg har været præst i Lyngby, har ingen af mit sogns karle redet sommer i by, holdt sommer-gilde hver søndag og oprejst maj-træet førend i år, da Virum bys karle har begyndt på denne ugudelighed, opmuntret dertil af Farums og Søllerøds sognes mandskab, der hvert år har begået dette onde. Jeg skrev straks til birkedommer Sundbye i Ballerup og bad ham som politimester at forbyde dette ugudelige væsen, men fik intet svar. 4 uger derefter skrev jeg ham til således: Endnu vedvarer sommergildet i Virum by, det begyndes hver søndag, vedvarer natten igennem og ender mandag middag. Alene dette ville jeg venligst have mig udbedet, at maj-træet måtte blive borttaget, eftersom det bliver af alle retsindige folk kaldet et ugudeligheds-signal, der betyder, at i Virum by kan offentlig hor, drukkenskab, slagsmål med flere ugudeligheder, begås uden frygt for eller straf af øvrigheden. Den bebrejdelse fortjener landet ikke, da lovene er retfærdige og grunder sig på Guds lov, der strengeligen forbyder slige ugudeligheder. I det faste håb, at gildet bliver forbudet, maj-træet, som et ugudeligheds-signal, der er oprejst til trods for religion, dyd og øvrighed og sat uden for skole-huset, bliver nedtaget, har jeg den ære at forblive

Jørgen Borch

På dette brev fik jeg ikke heller noget skriftligt, men alene et mundtligt svar, hvorved blev mig sagt, at han havde forbudet dem at begynde deres sommer-gilde førend kl. 5 søndag eftermiddag, og når de ikke begynder gildet før, er der ingen lov, som forbyder slige gilder – følgelig vedvarer gildet endnu, og maj-træet står ligeledes uden for skole-huset. Men hvorvidt dette svar

er grundet, overlader jeg til en højere øvrighed at bedømme: Dog, dette ved jeg, at natte-forsamlinger af en tøjlesløs ungdom af karle og piger, der går ud på dans og spil nætterne igennem og begår de skammeligste laster tillige, da der iblandt (dem) findes løsgængere af skånske, tyske og andet sammenløbende pak, hvoraf her vrimler i denne egn; jeg tror aldrig, at sådanne forsamlinger tillades i noget kristeligt rige, hvorfor jeg giver mig den underdanige frihed at andrage dette for Deres Eminence med ydmygst begæring, at D.E. ved hr. geheimeråd og amtmand Scheel-Plessen ville få det ugudelige afskaffet ved en ordre til forvalter Nordenberg, at han skal forbyde gildet, omhugge maj-træet og lade de genstridige hovedmænd afstraffe, thi med birkedommer Sundbye som herredsfoged tillige er intet at få udrettet i denne sag, thi af ovenanførte ses tydelig, at han holder med bondestanden og vil ikke være den imod; han har endog i disse dage været i Virum og gået omkring maj-træet – men ikke ladet det omhugge, og dette forhold af birkedommeren gør bønderne endnu mere ulydige og styrker dem i deres ondskab, da de påstår at ingen kan forbyde dem sligt, når birkedommeren har givet dem tilladelse dertil.

Præsten opnåede intet med sin klage og året efter søgte han om tilladelse til at afstå kaldet. »Formedelst besværligt arbejde og store fatiguer som jeg i mit embede har haft og ikke skånet mig for, dels i Amerika, dels i Europa nu i 23 år er mig påkommen en stærk nerve- og krampe sygdom med andre deraf kommende svagheder, som haver vedvaret i fulde 5 år, og uagtet alle brugte lægemidler efter doct. Guldbrands ordination er jeg dog år for år bleven svagere, så sjæls- og legems kræfter er i dette år (1780) så svækkede, at jeg lidet eller intet har kunnet forrette af embedet, hvorfor jeg er villig til at afstå mit kald på vilkår. Jeg vil ikke dø som afsat præst, da jeg altid har elsket embedet og med lyst har endog fortæret de sidste kræfter i samme embede.«

Fra det gamle Kongens Lyngby sogn

Videre oplyser præsten, at kaldet er på 1000-1200 dl. årlig; han beder om at få 400 dl om året, så vil han flytte til København – »at mangle det fornødne til sygdom på mine sidste levedage er en gyselig tanke for mig, og en duelig præst er ikke altid tillige en god økonom.« Hans eventuelle enke skulle have 100 dl årlig.

Borch fortæller, at præstegården har 9 værelser og et stort, grundmuret lysthus i haven. Han ville gerne forbeholde sig 2 værelser der, når han fik lyst til at opholde sig på landet om sommeren. Ved fællesskabets ophævelse sørgede han for, at der til præstegården forblev så store tørve-moser, at de aldrig – med god behandling – kunne opskæres, derfor ønskede han, at eftermanden årlig leverede ham 10 borger-læs. Når han fortæller, at han har arbejdet i Amerika, vil det sige, at han har været kateket på St. Croix og St. Thomas. Han fik afsked og levede 23 år herefter, da han døde i København 1803.

1804 døde den sidste degn i Lyngby, studiosus Peder Møller. Han var enkemand, og hans 5 børn, 3 sønner og 2 døtre arvede. Boets formue var 1472 rdl; i chatollet fandtes ved åbningen 44 rdl 2 mark, dem fik den ældste datter til begravelsen, der dog kostede 55 dl. Udgifterne beløb sig ialt til 397 daler, så der blev 1075 dl til deling. De 2 døtre fik godvilligt 100 dl hver, så deres søsterlod derved blev næsten lige så stor som en broderlod.

Den ældste søn Anders Møller fik 218 dl

Den næstældste søn Peder Møller fik 218 dl

Den yngste søn Niels Møller fik 218 dl

Den ældste datter, jomfru Ane Kirstine Møller fik en søsterlod 109 dl + 100 dl forlods. Den yngste datter, jomfru Catrine Sophie Møller fik også 209 dl ialt.

Man får det indtryk, at degnen har siddet helt godt i det.

Vald. Møller

Dette kan derimod ikke siges om skolelærer i Virum og kirkesanger ved Lyngby Kirke Gerhard Thomas Meldahl, der døde d. 21. marts 1805 i ugift stand, 68 år gammel. Han havde ligget syg i flere dage og blev plejet af en husmandskone fra Virum. Lyngbypræsten var ude at se til ham og fandt ham meget skrøbelig og i vildelse. Da præsten Rønne så, hvor det bar hen, tilkaldte han sognefogden Anders Larsen og gårdmand Hans Nielsen fra Virum. I deres nærværelse tog han 70 rdl 3 mark (60 rdl i banco, 10 i kurant) fra Meldahls kiste. Næste dag kom provsten (Høegh i Gentofte) og Rønne for at se på efterladenskaberne. Til hans ligdragt blev udleveret 1 lagen, 1 skjorte og 2 stkr. fint linned. Meldahls bedste klæder og hans sølvur blev nedlagt i en kiste, der blev låset. Alt bohavet blev sat ind i vånings-stuen, der blev lukket og forseglet, medens provsten tog alle nøglerne. Den afdøde havde bestandig været i ugift stand og havde ingen i huset hos sig, så hans anstændige begravelse blev overdraget til gmd. Hans Nielsen. Ingen vidste noget om hans arvinger, og skønt han havde været i Virum siden 1778, havde ingen hørt ham tale om sin familie.

Boet blev vurderet af fogden Anders Larsen og af Hans Nielsen – den forseglede dør var urørt og alt var, som da man forlod det. Med klæder var Meldahl ganske vel forsynet: 1 sort kjole; vest og bukser (formodentlig hans kirketøj), 1 do ældre, 1 grå kjole med sort silkevest, 1 grå frakke af klæde, vest og bukser, 12 skjorter, halsklude o.s.v.

Møblerne var det mere småt med: 1 blåmalet kiste, 1 lidet the-skrin, 1 tin-lysestage, 1 fajance-skrivetøj, 1 fyrrebord, 3 gamle skilderier i skolestuen, 2 gibsstykker, 6 diverse skilderier, 1 skrivebord, 1 bord med skuffe, barbertøj, 3 par handsker, 1 par knive og 1 gaffel samt 2 skeer og 2 spande. 1 seng med kattuns omhæng (tilhørende skolen), mange olmerdugsdynner, 1 kuffert med trykte sager, 1 natsskrin, 1 bimpel og 13 bouteiller, 1 kårde.

Fra det gamle Kongens Lyngby sogn

Hans Nielsen købte ind til begravelsen for 20 dl 14 skill.

20 potter brændevin a 24 skill	5 dl	
1 tønde øl	3 dl	2 mark
2 u kaffebønner a 3 mrk 12 sk	1 dl	1 mark 8 skill
1 u kandis og 1 u melis		4 mark 8 skill
4 u smør a 24 skill	1 dl	
8 u ost a 8 skill		4 mark 4 skill
Brød for	1 dl	1 mark 8 skill
Lys og knappenåle for		10 skill
2 potter fløde		2 mark 8 skill
Ligets, kistens og flere tings transport		1 dl	2 mark
For ligprædiken	5 dl	

Til graver Møller skulle gives 2 dl 2 mark for ringning og grav, ligeså til kirkeopvarntning af graveren 1 dl 3 mark. Snedker Anders Olsen i Lyngby leverede kisten for 9 dl. For at føre sängen ved skolelærer Meldahls jordefærd skulle erlægges 2 dl 3 mk og til Lyngby skolebørn, der intonerede, 3 mark. Konen, der havde opvartet ham, også i hans yderste fik 3 dl 32 sk. Som sædvanlig ved slige ligbegængelser plejer at blive betalt til mandskab a 6 mand 1 rdl, til fortæring eller frukost 2 daler og ved graven 1 dl – det sørgede graveren Anders Møller for. Smedemester L. Møller skulle have for beslag og kramper og endelig fik de 2 vurderingsmænd 4 rdl.

Så blev den ensomme mand fra det nordenfjældske Norge lagt til hvile i Lyngby. Man skulle synes, hans tilværelse har været lidt trist som eneboer i skolen, men det har måske bedst passet til hans naturel. Der var rigeligt med drikkevarer til hans gravøl, men nogen oprigtig sorg har der næppe været.

En månedstid efter begravelsen holdtes auktion i Virum Skole over Meldahls efterladenskaber: 1 sølvur, gangklæder, linned, klæder til 1 seng, borde, stole og nogle bøger – det hele indbragte

Vald. Møller

98 daler, således at den endelige indtægt var 171 dl, 2 mk og 13 skilling. Udgifterne udgjorde 75 dl, så der fremkom et overskud på 96 dl. Af dette beløb skulle svares 4 pct. til det offentlige; overskuddet på 92 dl blev givet til biskoppen. Ifald ingen arvinger skulle melde sig, ville pengene tilfalde den gejstlige enkekasse. Imidlertid trak det ud med at få boet sluttet, idet skifteforvalteren, provst Høegh i Gentofte, blev syg og døde. Hans eftermand som provst i Sokkelund Herred var præst i Gladsaxe, og her blev Meldahls bo sluttet den 3. februar 1806.

Henvisning: Indkomne sager fra Kgs. Lyngby til bispekontoret (Landsarkivet for Sjælland).

Kristian Hansen.

Statskonsulent K. Hansen

*Den landbrugslærde i »Vestervang« for enden
af Sorgenfris slotshave*

A F S V E N D T H O R S E N

Når en fremtid engang vejer, vil det nok vise sig, at statskonsulent K. Hansen dog var den vægtigste, måske bedre: den ejendomme- ligste af de mænd, hvis navne er knyttet til Lyngby i første halv- del af det 20. århundrede. Emil Piper var ved medfødt velstand blevet ejer af sin store gård, Johan Wilmann blev ført frem af den hastigt voksende arbejderbevægelse, pastor H. F. Rørdam har som kirkehistoriker haft støtte fra traditionen i sin århundredgamle gejstlige slægt, alle tre anselige skikkelser, men Kristian Hansen gjorde næsten helt sig selv. I øvrigt var han som dr. Rørdam en lærer, blot en landbrugslærer.

Der er et ord: *Almue*, som ingen mere tør bruge, fordi ingen vil regnes for hørende til eller udgået fra denne navnløse grund i folket. Nu kan man kalde denne reserve, lige hvad man vil, men der er, eller var, en sådan reserve, og af den fremstod der mænd fostrede ikke bare af nøjsomhed, arbejdsomhed og stilfærdig klog- skab, men også mænd af snilde, begær efter kundskab og af hel- bred. Statskonsulent K. Hansen var en af dem. Den af skikkelse ret lille, asketisk udseende mand med det ligevægtige, dog samti- dig dæmpet lunerige jyske sind repræsenterede som kun få en række af de solide egenskaber – lad os håbe: gammeldanske – vi endnu tør fortrøste os til.

Kristian Hansen, født 2. november 1858, var i et halvt århun- drede borger i Lyngby, ved sin død vel byens og sognets eneste store landsnavn. Tidsskriftet »Dansk Landbrug« bragte ved hans jordefærd i 1941 et digt, hvori det hed:

Han kom fra de fattige egne,
fra landet derude i vest,
hvor rugen står bleg og beskeden
og tynd i den stridige blæst.

Ja, det gjorde han. Hans vestjyske hjem, et husmandssted på Tarm mark i et hedesogn, var fattigt, men faderen Hans Pedersen og moderen Marie Christensdotter havde interesser, som lå højere, end det dengang var almindeligt hos småkårsfolk, hvilket fik et ydre udtryk deri, at der i stuen fandtes tre hylder med bøger. Der var en stor børneflokk, og sønnen måtte naturligvis tidligt, kun 7 år gammel, ud at tjene bønder som hyrdedreng, først som vogter af får og siden, med øget myndighed, af kvæg.

I Vestjylland var der kun skolegang i vinterhalvåret. Man burde nok skamme sig ved at tænke sligt i centralskolernes og den udvidede timeplans tidsalder, men har det mon ikke været en lykke for mangen ejendommelig dreng, at han sommeren igennem var alene med kreaturerne, heden og himlen? Vi, hvis barndom faldt 30-40 år senere, var ustandselig i forhold til mennesker, daglig i skolen og daglig i hjemmet. Vi har aldrig oplevet den stærke fornemmelse af selvet, der opstår ved følelsen af at være ensom med naturen . . . individets isolation som en prik under himlen. Det stærkeste bevis for den usædvanlige påvirkning af personligheden, tilværelsen som hyrdedreng kunne give, er vel det, vi kender fra Søren Kierkegaards fader, der stod op på en høj og bandede Gud, fordi han i regnen og kulden led nød. Dog, dette er et ydertilfælde, vel et sygeligt. For mange har hyrdeårene vistnok betydet en fortætning af sjælsevnerne, frugtbare drømme, en tidlig målbevidsthed, som kom dem til gode i deres videre liv, ja var med til at forme det. Vi ved i hvert fald, at statskonsulent K. Hansen regnede de år, han »tjente«, for betydningsfulde. Han havde altid en bog med ud i heden eller engen. Til hans livs hovedinter-

esser: plantelivet og bøgerne blev grundlaget lagt i disse vogterår. 17 år gammel kunne han, skilling lagt til skilling, købe Rostrups Flora.

1875 aflagde Kristian Hansen prøve som vinterskolelærer, d.v.s. en slags lærerassistent, og virkede derefter en tid som biskolelærer; men da det var jord og planter, der tiltrak ham, søgte han til Hedeselskabet som plantørelev. På plantagen i Påbøl mødte han selve Enrico Dalgas, der ansatte den unge vestjyde – han var kun 18 år gammel – ved sin 10 tdr. land store planteskole ved Århus; han skulle tillige være huslærer. Da obersten selv ofte var på rejse i Jylland, blev K. Hansen den egentlige leder af virksomheden. De tre år hos den berømte mand var anstrengende, men også lærerige; nogen ubetinget beundrer af den store hedeopdyrker blev han aldrig.

Efter årene i Århus var det K. Hansens tanke at udvandre til Amerika – hans fremtid herhjemme har vel syntes ham ret udsigtsløs. Han ville dog først en tur hjem til Vestjylland; og det gik ham ikke anderledes, end at han her genoptog en lærergerning samtidig med, at han iværksatte planteavlfsforsøg; han anbefalede sine vestjyder træplantning, økonomisk havebrug og dyrkning af rodfrugter på den magre jord. Men snart fik hans liv en afgørende vending. Herom fortalte han siden forstander Niels Esbjerg, der efter statskonsulentens død gengav hændelsen således:

»En aften, han sad og læste i sit lille værelse ved siden af skolestuen, hørte han træskostøj fra den mørke, stenbrolagte forstue, og lidt efter trådte flere mænd fra skoledistriktet ind i den lille stue. Efter at de var kommet til sæde og havde vekslet nogle indledende bemærkninger, sagde ordføreren, at de var kommen for at tale med ham om en forandring og hans fremtid, for 'som det går, kan det ikke blive ved at gå'. K. Hansen svarede, at hvis de ikke var tilfreds med ham som lærer, så måtte han jo se at finde anden beskæftigelse. Nej, det var ikke utilfredshed, men skulle det blive til noget med lærervirksomheden, mente de, han skulle være seminarist, og de ville tilbyde ham de nødvendige penge som lån. K. Hansen takkede for det smukke tilbud, men han havde andre planer end at blive børnelærer. Han fortalte mændene, at han

Svend Thorsen

gerne ville på Landbohøjskolen, og hvis de ville låne ham penge dertil, ville han være dem meget taknemlig. Det ville mændene imidlertid ikke gå med til med det samme. Hvad et seminarieophold kunne føre til, kunne de bedømme; men Landbohøjskolen var noget meget fjernt og ukendt. Senere gik sagen dog i orden, og det kan nok siges at have været en fortrinlig pengeanbringelse.«

Forfatteren af dette bidrag til Lyngby-Bogen har haft i hænde det nu skrøbelige dokument, hvorved 32 gode mænd af Ådum, Tarm og Borris forpligter sig til over to år at betale lærer i Stoustrup K. Hansen 1.200 kr.; tilbagebetalingsreglerne er fastsat med megen omhyggelighed. Der kunne godt gøres et maleri til Det nationalhistoriske Museum på Frederiksborg over optrinet i lærerstuen; det ville fortælle noget om både tiden, egnen og menneskene, noget væsentligt om opdriften i det danske folk dengang. Dokumentet er dateret 9. august 1886 – og 1888 blev biskolelærer Kristian Hansen, nu 30 år, landbrugskandidat med udmærkelse. Ved sejg vilje og jernflid var han omsider nået ind på sin livsbane.

Efter at K. Hansen i et par år havde været lærer ved den nyoprettede Ladelund Landbrugsskole, nabo til Askov, blev han ved den senere professor Rostrups mellemkomst knyttet til Foreningen for Kulturplanters Forbedring som forsøgsleder. På Ladelund var han 1890 blevet gift med Kathrine Arnesen, der på skolen læste med familiens børn og selv lærte husholdning. Forholdet var ved forrige århundredes slutning dette, at husdyrbruget tidligt havde haft dygtige vejledere, men ikke i samme grad planteavl, af hvis produkter husdyrene dog skulle leve. Den nævnte forening overtog i 1890 i Lyngby et areal på 4 tdr. land af Brede Ladegårds jord, i nærheden af kaptajn J. C. la Cours landboskole, og her blev K. Hansen da leder af forsøgene, han, der allerede som helt ung havde anstillet selvstændige planteforsøg; samtidig virkede han som lærer på landboskolen og vedblev dermed gennem 48 år.

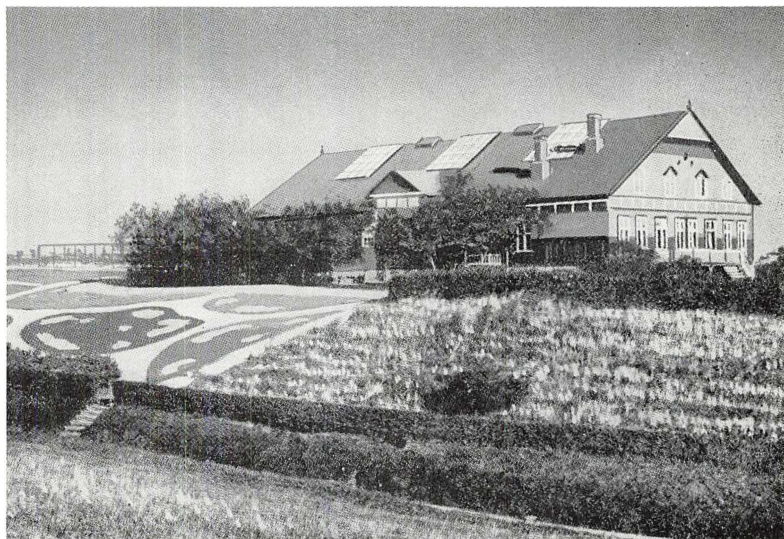
Statskonsulentens barndomshjem ved Tarm. Hans forældre sidder uden for det gamle hus. Man må mindes digteren Thøger Larsens udsagn om sit eget hjem: »Det hus var et stenet stykke natur.«

PLANCHE 6

Statskonsulent K. Hansen
og hans hustru,
da de i 1890 som nygifte
havde bosat sig i Lyngby.

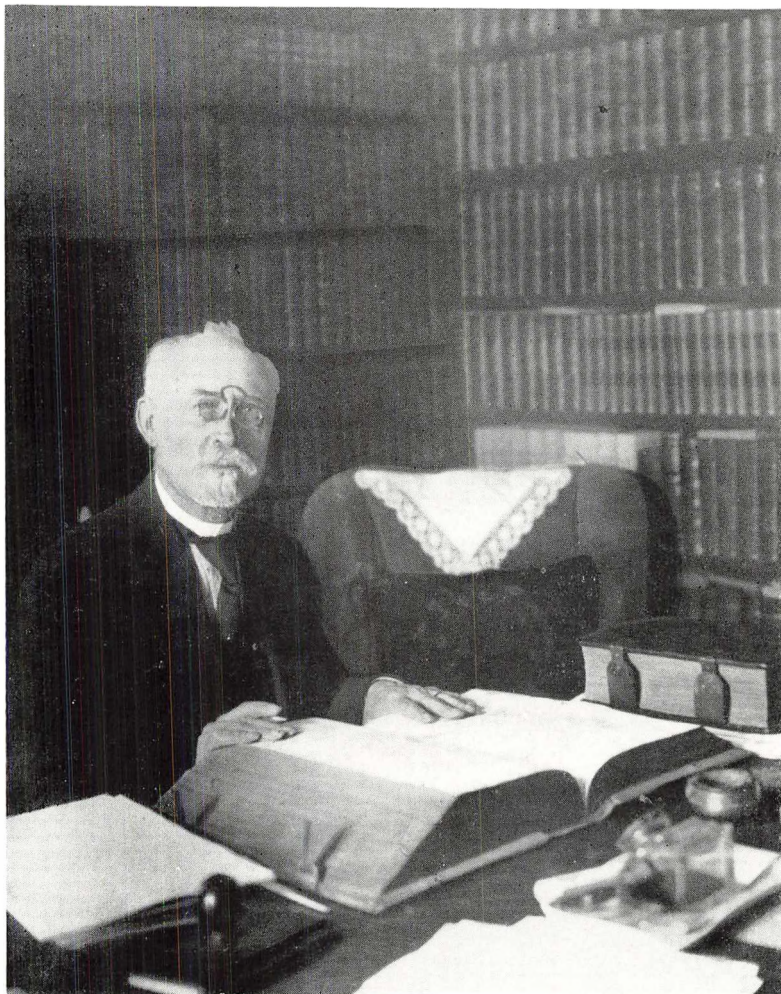
Den gamle, forlængst
brændte museumsbygning,
en pavillon fra den
store udstilling i 1888.
Her havde statskonsulenten
med familie
i mange år deres hjem.

En søndag eftermiddag ovre i »de gamle gårde«. De tre personer i midten er Bernhard Olsen, Frilandsmuseets opretter, statskonsulent K. Hansen og hans hustru.

PLANCHE 8

Statskonsulenten i sit bibliotek med en af de bøger, der var »så store som huggeblokke«.

1893 overtoges arealet ved Lyngby af staten, og K. Hansen blev stationsleder og udnævntes samme år til statskonsulent for østifterne i planteavl. På hans forslag forpagtede staten i 1911 Virumgård, der erhvervedes i 1914, hvorved forsøgsstationen i Lyngby fik 47 ha til rådighed. Årene 1893-1914 blev K. Hansens store virketid som statskonsulent, forsøgsleder og planteforædler. I hine år var en god del af det danske landbrugs opmærksomhed rettet mod, hvad der skete langs Kongevejen umiddelbart nord for Sorgenfri. Opgaven var at forøge markernes afgrøde ved planteforædling, tilførsel af kunstgødning og ved sygdomsbekæmpelse; gennem forsøgsarbejdet skulle vejene dertil findes. K. Hansen havde vestjydens solide ro og sindige fremtræden, han var en redelig forsker, der først fremlagde sine resultater efter nøje afvejning og vurdering.

Han frembragte i disse år forskellige ny stammer, af hvilke de mest kendte er Lyngby Prentice-Byg, Lyngby Vikken og den meget værdifulde Hedehavre, der har blivende betydning ved stor ydeevne og ved den hårdførhed, der gør den særlig egnet for jyske sandjorder. K. Hansen glemte sikkerlig ikke, at han var konsulent for planteavlen på øerne, men under de mange rejser rundt omkring på Sjælland har hans hjemegn, Vestjylland, vist aldrig været helt ude af tankerne. Han begyndte meget gerne sine timer på landboskolen med »Jylland mellem tvende have«, og det skal ikke undre, om et jydsk hede- og klitlandskab har rejst sig for hans blik som en luftspejling, et ørkensyn, når jorden langs de sjællandske landeveje blev alt for fed! I hvert fald: Hedehavren tør opfattes som en gave til Jylland fra en søn i udlændighed.

»Hvad jeg ikke ved, siger jeg ikke noget om!«, udtalte statskonsulenten som besindig forsøgsleder. Men hvad han med sikkerhed vidste om egne og andres nyttige resultater, gjaldt det jo om at få udbredt til de tusinder af landbrug, så at kundskaben kunne omsættes i handling. Utallige og ofte meget trættende var K. Han-

sens oplysnings- og rådgivningsrejser i tiden omkring århundredskiftet. Det kom herved den lille, magre mand tilgode, at han havde et uopslideligt helbred og desuden evne til at fremføre sin saglige viden så klart, at den kunne tilegnes af alle; trods en vis tørhed fængslede han som taler. Ypperlig var han som skribent, fordi han førte en simpel og præcis pen. Hans talrige, større eller mindre, vejledende skrifter vandt usædvanlig udbredelse, deriblandt »Husmandens Håndbog« – K. Hansen glemte aldrig de jordbrugere, der dyrker de mindste lodder, og hvorfra han selv var runden.

Statskonsulenten hadede tidsler og agerkål i det grønne korn og viede i det hele ukrudtet megen opmærksomhed ved sine undersøgelser af vejen til sygdomsbekæmpelse. Stationens egne forsøg med kunstgødning fik han udvidet ved, at de enkelte bedrifter selv foretog sådanne forsøg, såvel som andre. Hvis der på markedet fremkom en eller anden »vidundergødning«, underkastede han den straks en analyse, og hans autoritet var så stor, at en slet gødning blev usælgelig, fra det øjeblik han havde karakteriseret den. K. Hansen kan selvsagt ikke tillægges hele æren for planteavlens fremgang i dette århundrede, her kommer også andre navne i betragtning; men en stor kundskabsspreder var han, på næsten enhver mark i landet kunne findes hans forsknings resultater omsat i afgrøde. Man vil tro, at denne mand med den stærke sans for det rationelle, det fornuftige og det nyttige, alt led i en idealistisk stræben, allerhelst ville have levet i oplysningstiden i det 18. århundrede. Han følte sig da også særlig knyttet til Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, der kunne føre sin virksomhed tilbage til de store landboreformers tid.

I en skildring af statskonsulent K. Hansens livsgerning tør en omtale af ham som museumsmand og bogsamler ikke mangle. – Den store nordiske udstilling, der 1888 blev afholdt i København, om-

trent hvor nu rådhuset ligger, havde en afdeling for landbruget; samlingerne her blev overgivet Landhusholdningsselskabet og på J. C. la Cours initiativ ført til Lyngby, hvor de opstilledes i en rummelig rød træbygning i nærheden af landboskolen, i øvrigt en pavillon fra udstillingen (i en del af den boede statskonsulenten selv i mange år, siden kunstmaler Agersnap og magister Jens Rosenkjær, indtil den nedbrændte i 1928). I medgift fik det nye museum 16.500 kr., nemlig som andel af udstillingens overskud. Noget af materialet: gamle redskaber og brugsgenstande fra en svunden kulturperiode måtte i begyndelsen opbevares i det dengang ubeboede Sorgenfris vognporte.

Efter J. C. la Cours død i 1898 blev K. Hansen tilsynsførende ved, i virkeligheden leder af, Landbrugsmuseet formedelst et årligt honorar på 200 kr. Han fik den afgørende indflydelse på museets udvikling og ordning. Ikke blot var han af natur samler, men han var dybt trofast mod det bondefolk, hvori han havde sin oprindelse og mod dets historie; han havde en stærk følelse af livsfællesskabet, der gennem tiderne binder slægterne sammen, og vel ingen havde en større viden end han om »det gamle land« før maskinalderen – det var ham magtpåliggende at bevare minderne derom.

1888 indeholdt Dansk Landbrugsmuseum 371 såkaldte numre, herunder jordkort; ved K. Hansens død 52 år efter 13.000, og så var der endda filialer ved nogle af landbrugsskolerne. I 1900 øgedes museets omfang betydeligt, nemlig med dele af det landbohistoriske materiale, der var udstillet ved den 18. landmandsforsamling i Odense nævnte år, og med en tilførsel fra den danske afdeling ved den samtidige verdensudstilling i Paris. Nærværende beretter har besøgt museet så tidligt som 1904; en drengs opmærksomhed fangedes dog mindre af plove og harver på de forskellige udviklingstrin end af de anskuelige illustrationer, som var fremstillet af malerne A. P. Madsen og Rasmus Christiansen, henholdsvis til udstillingen i 88 og landmandsforsamlingen i 1900, og nu

gjorde nytte i Lyngby. K. Hansen kunne jævnlig på sine rejser sikre sit museum en godbid.

1906 overgik Dansk Landbrugsmuseum, der hidtil havde været i Landhusholdningsselskabets eje, til staten. K. Hansen blev da museumsinspektør og forblev det til sin død. I 1916 kunne det efterhånden enestående museum, vort landbrugs historiske samling, ikke mindst takket være K. Hansens position hos bevillingsmyndighederne flytte ind i sin egen anselige bygning ude ved Kongevejen, opført på Virumgårds jord, tæt ved »Vestervang«, det store hus, som statskonsulenten i 1914 havde erhvervet for sig og sin ret talrige familie.

Ved århundredskiftet var som nabo til Dansk Landbrugsmuseum Frilandsmuseets første gamle gårde blevet rejst. K. Hansen måtte naturligvis med sympati se på den nye bestræbelse, og der bestod et nært samarbejde mellem ham og Bernhard Olsen, Frilandsmuseets stifter. Når overinspektør Kai Uldall i sin artikel om dette museum i Lyngby-Bogen 1959 lægger Bernhard Olsen en bemærkning i munden, der kunne tyde på en spænding mellem de to museumsledere, må det bero på, at han for en gangs skyld har modtaget et fejlagtigt referat, i øvrigt om et i sig selv ganske ubetydeligt forhold. Statskonsulenten var selvsagt ikke på nogen vis Bernhard Olsen underordnet, og deres personlige forhold var det bedste.*)

*) Efter at ovenstående var sat, har fhv. overinspektør Kai Uldall oplyst mig nærmere om baggrunden. Som direktør for Folkemuseet i København kunne Bernhard Olsen ikke dagligt tage sig af sagerne på Frilandsmuseet, der dengang, i begyndelsen af århundredet, kun var et lille filialmuseum. Derfor hjalp K. Hansen som derboende kollega lejlighedsvis den langt ældre Bernhard Olsen med en eller anden mindre sag, og det var ved en sådan lejlighed, at Bernhard Olsen udtrykte sin utilfredshed. Anekdoten derom er trykt i Lyngby-Bogen 1959 som eksempel på, at Bernhard Olsen undertiden kunne forme en skarp replik. Men den kan, hævder Kai Uldall, absolut ikke udlægges derhen, at K. Hansen var hans undergivne. Den tidligere overinspektør bor i øvrigt netop på den plads, Højskolevej 23, hvor det første landbrugsmuseum lå.

De sociale og kulturelle afstande, som K. Hansens liv – begyndelsen målt med slutningen – spændte over, var næsten H. C. Andersenske. Det ses måske bedst af hans forhold til litteraturen. Hyrdedrengen havde nogle få bøger i brunt karduspapir, men statskonsulenten, vort landbrugs største lærde derude for enden af Sorgenfris slotshave, besad 35.000 bind, landets største private bogsamling af faglig art. K. Hansen mente med Peder Syv: »At mede uden krog og lære uden bog er forgæves.« Ved et myreflittigt samlerarbejde var hans bibliotek opbygget. Han kendte antikvarierne, også adskillige udenlandske fra sine rejser for offentlige midler i Europa. Samlingen var simpelthen komplet hvad angik ældre dansk landbrugslitteratur, herunder godshistorie, botanik og topografi. Han ejede alt eller næsten alt, der er udgivet om landbrugsforhold lige fra Gutenbergs dage til Egmont H. Petersens. Han besad de første latinske og italienske udgaver af den første bog, der overhovedet er trykt om landbrug, også det berømte tyske landhusholdningsværk »Der Hausvater«, som udkom gennem det 17. og 18. århundrede, bøger så store som huggeblokke.

Men ud over landbrugslitteraturen fandtes mange andre rare sager i statskonsulentens bibliotek, deriblandt bøger til flere tusinde kroner, som f.eks. det store billedværk »Flora Danica« i 18 bind indeholdende alle danske vækster, samt originaludgaven af Olaus Magnus »De nordiske Folks Historie«, trykt i Rom 1555 og bærende mærket af biblioteket i Villa Borghese. Denne bog, der selv på universitetsbiblioteket i Uppsala fremvises i glasmontre som en stor sjældenhed, fandt K. Hansen en dag hos en antikvar. Den var vistnok bundet sammen med et andet, mindre værdifuldt værk, som delvis skjulte Olaus Magnus. Enhver anden kyndig ville skyndsomt og hæftig bevæget have listet hjem på tærerne med Olaus under armen, men der har næppe været noget usædvanligt at se på statskonsulentens stoiske ansigt på den lange tur fra den gamle station i Lyngby og ud bag Sorgenfri – selv om han straks

er blevet klar over værdien af det købte, hvorom jeg intet ved.

Fra de snese af hylder og reoler med bøger i statskonsulent K. Hansens hjem, mere end 1000 løbende alen, udgik en hel solformørkelse. Han var dog ingen bogorm, han havde ingenlunde læst alle 35.000 bind fra ende til anden, men han beherskede dem alligevel. Spurgte man ham om et eller andet, kunne han slå efter på det rigtige sted. Ligesom journalisten har han ment – hans lærdom ufortalt – at kunsten ikke var at vide alt, men at vide, hvor man kunne få alting at vide. Denne mand, der blandt sine samtidige havde den største sum af bogkundskab om dansk landbrug, lagde vægt på den *anvendte* viden. Han har næppe nogensinde solgt en bog, men han har anvist eller direkte spredt i tusindvis, også egne dubletter, til erhvervets konsulenter, vistnok op mod 100.000 bind. Landbrugskandidaterne bevægede ham til at formidle en sådan virksomhed; netop på hans dødsdag modtog konsulentforeningen hans 34. bogliste, altså hans sidste.

Det store bibliotek på »Vestervang«, der jo var opbygget ud fra visse centrale interesser, blev lykkeligvis ikke, som det ellers ofte er tilfældet, spredt efter skaberens død, men fik en samlet anbringelse med sikkerhed for fremtidig bevarelse. Landbrugsskolen i Ladelund erhvervede i 1936 biblioteket for 70.000 kr., sikkert en meget billig pris, dog således at det skulle forblive i Lyngby, så længe K. Hansen levede. Biblioteket beror nu i en nybygning ved skolen i Ladelund, og det er dér offentligt tilgængeligt.

Statskonsulenten sled sig støt og sindigt op gennem årene. Myn-dighederne havde altid højt påskønnet hans arbejde, og i 1914 blev han på Landhusholdningsselskabets initiativ fritaget for de fleste af sine embedsforretninger, for at han, nu 56 år gammel, kunne få stunder til at udgive et stort værk om det danske landbrugs historie; ingen var jo mere kompetent dertil end han. K. Hansen skulle selv skrive om planteavlen, og medarbejderne på

de andre fagområder kunne han vælge efter sit eget hoved. Den aldrende landbrugslærde syntes at stå foran en idealtilværelse. Men så kom jo 1. verdenskrig i august 1914, og i et tiår blev hans liv og gerning stærkt påvirket deraf, ja, nogle af sine linjer fik han aldrig ført helt tilende, på grund af de uventede byrder han nu måtte bære.

Fra at være statskonsulent blev K. Hansen under krigen statens konsulent i stærkt udvidet forstand. Det gjaldt jo om at føre samfundet så uskadt gennem krigstiden som muligt, og det var i høj grad et spørgsmål om befolkningens forsyninger. K. Hansen knyttes da intimt til Ernæringsrådet, Statens Brødkornsadministration og Det tekniske Landbrugsudvalg. Hans opgave blev bl.a. den, så tidligt på forsommeren som muligt, at skønne over størrelsen og arten af årets høst for derefter at give råd om, hvad der kunne eksporteres og hvor meget, snarere vel hvor lidt. Han måtte daglig til København, hvor han fik kontor på hotel »Kongen af Danmark«, altså i nærheden af centraladministrationen. Han havde hyppigt ærinde i landbrugs-, indenrigs- og justitsministerierne, og man tør vistnok sige, at hans betænkninger ofte lå til grund for beslutningerne. I dagspressen blev han i disse år, i øvrigt også længe derefter, en af de mest interviewede mænd, altid stilfærdigt forekommende over for redaktionerne. Under den storpolitiske krise i foråret 1920 efter ministeriet Zahles afskedigelse var K. Hansen på tale som landbrugsminister i den embedsmandsregering, der under overformynder Friis sluttelig blev dannet for at afvikle krisen; det var vist nærmest den omstændighed, at hans politiske standpunkt var ukendt, som gjorde, at han ikke blev medlem af regeringen; det har næppe været ham selv ukært, politik lå ham fjernt.

Statskonsulenten medvirkede også ved krigsforanstaltningernes afvikling, og da han i 1923 måtte foretage en rejse til Sydgrønland for dér at undersøge mulighederne for fårehold, skred hans

Svend Thorsen

arbejde med den store landbrugshistorie kun langsomt frem, ja, det var i en årrække stillet helt i bero, og da det omsider kunne genoptages, var flere af de oprindeligt udpegede medarbejdere døde. Det første af de grøngule hæfter udkom i 1924, men værket var ikke helt afsluttet ved hans død.

K. Hansen fratrådte, efter derom af landbrugsministeriet nedlagt forestilling, først sit embede som statskonsulent i 1935, 76 år gammel, meget usædvanligt. Hans høje æresbevisninger af forskellig art skal ikke opregnes her; en af dem, der har glædet ham mest, er formodentlig den, at da kong Christian X red sin morgen-tur fra Sorgenfri den 2. november 1928, på K. Hansens 70 års dag, bandt han ved »Vestervang« sin hest til et af de store valnøddetræer inden for havelågen og gik ind i hjemmet for som den første udefra, kl. 8 morgen, at ønske den tro statstjener til lykke. – Statskonsulenten døde den 19. april 1941, 82 år gammel, efter i mere end et halvt århundrede at have været borger i Lyngby, man kunne gerne sige byens æresborger. Med god grund indflettede pastor Gustav Krohn i sin tale ved jordefærden det gamle ord, som tillægges Rasmus Rask: »Sit fædreland skylder man alt, hvad man kan udrette.«

Beretning om selskabets virksomhed

Torsdag den 13. februar 1964 var der arrangeret en sammenkomst for medlemmerne i kommunalbestyrelsens mødesal på Lyngby rådhus. Afdelingschef, cand.jur. Jan Møller viste i fortsættelse af en filmaften i 1962 en række farvelsbilleder fra Sorgenfri, Frederiksdal, Marienborg, Sophienholm og Kulhus. Der var mødt 110 medlemmer. Hr. Jan Møllers billeder var af meget høj kvalitet og den ledsagende gennemgang af bygningernes historie og topografi var overordentlig fængslende.

Lyngby-Bogen 1963, der blev trykt i 1100 eksemplarer, blev meget vel modtaget. Bogen er 1. hæfte af 6. bind og fremtræder i et andet udstyr og format end de senere års Lyngby-Bøger.

Onsdag den 10. juni 1964 holdtes den traditionelle sommerudflugt, der i år gik til Garderhøjfortet under kyndig ledelse af fabrikant A.N.Hvidt. Fabrikant Hvidt, der i Lyngby-Bogen 1962 skrev om Københavns nordfront, gav i rådhusets forhal en interessant orientering om turen. Den store forsamling tog derefter i busser til omvisning på Garderhøjfortet – det stærkeste landfort, der har været bygget i Nordeuropa og det bedst bevarede minde om Københavns befæstning. Man fortsatte derefter til »Fortunen«, hvor der afholdtes generalforsamling.

Direktør H. J. Lemche valgtes til dirigent.

Selskabet havde pr. 10. juni 1964 849 medlemmer mod sidste år 740, heraf de 265 såkaldte husstandsmedlemmer.

Planerne vedrørende kommende Lyngby-Bøger omtaltes. I årets løb er der nedsat et arbejds- og redaktionsudvalg bestående af formanden, næstformanden, stadsarkitekt E. Lunø-Nielsen, fhv. overinspektør Kai Uldall samt kassereren, direktør P. Lauritsen.

Beretning om selskabets virksomhed

Fhv. sognerådsformand Ingvar Nørgaard havde meddelt, at han nu ønskede at trække sig tilbage fra bestyrelsen. Ingvar Nørgaard har gennem en meget lang årrække omfattet selskabet med den største interesse og har haft mulighed for at yde dette stor støtte. Generalforsamling og bestyrelse sendte Ingvar Nørgaard en varm tak for de mange års arbejde og dirigentskab.

Som fhv. sognerådsformand Ingvar Nørgaards efterfølger i bestyrelsen valgtes enstemmigt forfatteren Palle Lauring. De øvrige valg var genvalg.

Det blev på generalforsamlingen vedtaget at ajourføre kontingentsatserne, således at det årlige kontingent nu fastsattes til 10 kr. (inklusive husstandsmedlemmer).

Kassereren forelagde det reviderede regnskab, som godkendtes enstemmigt.

På generalforsamlingen fremkom forskellige forslag fra medlemmerne. Forfatteren, ingeniør John F. Ekvall foreslog at optage gamle Lyngby-borgeres erindringer på bånd. Fru E. Løvdal foreslog at rette henvendelse til borgere i Taarbæk, for at erhverve gamle Taarbæk-billeder fra private hjem.

Den vellykkede tur sluttede med en oplæsning af en lille munter, historisk skitse af Nis Petersen: Det gamle og det nye Fortunen. Skitsen er trykt i Politikens Magasin, januar 1936 og er ikke senere genoptrykt.

Aage Børresen

